

EL CEL A ULL

Quan un s'afecciona a l'Astronomia, és molt important de tant en tant "tornar als orígens", oblidar per un instant el que se sap i tornar a l'observació primigènica del cel. És una bona forma de contacte amb la realitat ... El que s'observa així és el firmament, quan el Sol es pon, s'obscura, tornant-se d'un color blau marí fosc o quasi negre, depenent de si hi ha Lluna o no. Aquesta volta celeste, que aparentment ens rodeja com una semiesfera està esquitxada de punts lluminosos, que anomenem astres, que la ment humana tendeix a agrupar en figures arbitràries, les constel·lacions, a les quals la nostra imaginació els dóna sovint noms mítics: l'Ossa Major (o "el Carro"), Orió amb les seves 3 estrelles juntes transversals ("cinturó"), Cassiopeia, amb una forma com de sobre de carta ...

En primer lloc ens adonem que la seva posició relativa és fixa, si bé tota la volta celeste conjuntament gira en direcció Oest durant la nit al voltant una mica per sobre de l'horitzó Nord, proper a l'estrella que amb tal motiu se'n diu Polar. Mirant-les continuadament és molt difícil observar-ne el moviment global, tot i deixar passar estona, però és molt fàcil percebre'l repetint l'observació des del mateix punt al cap d'una hora o dues: clarament s'han mogut i estan ja en una altra posició.

Una altra observació que es fa immediatament és que les estrelles estan clarament més lluny que els núvols (aquestes es tapen en passar, igual que al Sol i la Lluna). La impressió és que estan molt lluny, i sembla que es trobin a la mateixa o similar distància totes: no s'aprecia profunditat. En tot cas estan més lluny que la Lluna, ja que aquesta les tapa en passar. A més, veiem que brillen amb diferents intensitats, cosa que es pot comprovar quan comencen a aparèixer en pondre's el sol, al capvespre, ja que primer es veuen les més lluminoses i després se'n van veient cada cop més, i al revés passa quan van desapareixent amb l'aurora abans de sortir el Sol.

Fixant-nos-hi més, observem també que si la majoria espurnegen (estrelles) n'hi ha unes quantes de les més brillants de llum més fixa i aparentment més rodones (planetes) Aquests últims, comprovem aviat amb el pas dels dies que es van movent en relació a les altres, i amb el pas dels mesos, podem adonar-nos que sempre ho fan per un determinada zona del cel. Quant a nombre, se'n solen veure unes desenes en nits il·luminades (amb Lluna plena) o tèrboles, que passen a ser centenars en nits negres i clares sense Lluna. Amb bona vista se'n veuen més i són humanament incomptables, ja que arriben a uns milers. I en cas de boira, pluja o cel molt ennuvolat, pot ser que no se'n vegi cap.

Finalment, també podem apreciar al cap d'una estona, quan l'ull s'hi ha acostumat, que tenen diferents matisos de color dintre de la seva blancor: algunes són més groguenques, altres més platejades, rogenques, blavoses ..., la diferència és subtil i tan sols perceptible per comparació. La idea arquetípica que ens fem així del firmament, és similar a la d'un decorat de "nit de Nadal" del pessebre. Així veieren sempre els homes el cel fins al segle XVII, en què Galileu, des d'Itàlia el va mirar per primer cop amb telescopi i vegé, amb sorpresa, tot un Univers nou.

Ricard Làzaro i Medina
Agrupació Astronòmica d'Osona
(publicat a El 9 Nou el 2 de març de 1998)